

ESTUDIANTS AMB NECESSITATS EDUCATIVES ESPECIALS A LES AULES UNIVERSITÀRIES

José Luis Ortego Hernando

Responsable del Programa Universitat i Discapacitat de la UIB

Si bé la següent història, de na Rosa, és fictícia, segur que molts podríem contar alguna anècdota d'un cas real molt semblant (encara que la protagonista, com és habitual, al final no arribi a la Universitat), sobretot si tenim en compte que a tot Europa hi ha, segons el que diu l'European Disability Forum, més de trenta-set milions de persones amb discapacitat ⁽¹⁾. D'aquestes, a l'Estat espanyol n'hi hauria 3.528.221 (un 9 per cent de la població), segons el que ha publicat l'Institut Nacional d'Estadística (1999), de les quals 25.150 viurien a les Illes Balears si revisem les dades del darrer cens de persones amb minusvalideses publicat per l'Institut Balear d'Afers Socials amb la col·laboració de la Universitat de les Illes Balears i elaborat per A. Pascual (2000).

Jo, d'històries com aquesta, en sé unes quantes, perquè faig feina al Programa d'assessorament i suport a persones de la comunitat universitària amb discapacitat de la Universitat de les Illes Balears. En aquest article faré un petit recorregut per la nostra història i el treball que desenvolupem.

Na Rosa

Na Rosa va néixer fa dinou anys i els seus pares no descobriren fins que en tenia dos que la seva filla era diferent, quan féu les primeres passes. Tot eren cops i ensopegades. Quan visitaren l'oftalmòleg es confirmaren les seves sospites: "Na Rosa té un problema a la vista, no és cega, però serà difícil trobar algun tipus d'ajuda que li permeti de veure-hi bé." La retina no li funcionava com a la majoria. Com és normal, els pares peregrinaren per tota una sèrie d'especialistes mèdics.

El diagnòstic no canviava gaire de l'un a l'altre. Cansats de rebre sempre la mateixa resposta, al cap de set mesos ja s'havien fet a la idea: "Molt bé, la nostra filla no podrà conduir cotxe, però, quanta gent hi ha sense carnet de conduir? Haurem de confiar i treballar molt amb na Rosa, ella ens necessita al seu costat."

Na Rosa va anar a l'escola del seu barri. I no solament tenia el suport dels seus pares i mestres. Una gran organització li va atorgar un especialista encarregat de dur el seguiment educatiu. No va fer falta el Braille. Amb molta llum i altres ajudes podia llegir i escriure, a poc a poc, però segura. I va llegir força, perquè se sentia més segura llegint que entre la gent: no reconeixia les cares i fins que la persona no parlava no sabia de qui es tractava i, així encara, no sabia si es dirigia a ella, perquè no li podia seguir la línia de la mirada. Aquesta inseguretat la tancà, cada vegada més, dins casa

seva. Els familiars, amics i coneguts desistiren de convidar-la a sortir. Així el grup d'amigues es va reduir molt.

A l'institut va tenir més problemes. Hi havia professors que entenien el seu problema i que, a les sortides i excursions, a les explicacions d'aula, a les avaluacions, feien tot el que era al seu abast. Però n'hi havia d'altres que no volien fer cap tipus de distinció. Justament el mateix que na Rosa

veia es pot consultar a la publicació que va fer la Universitat Autònoma de Barcelona sobre el Grup Temàtic XIII - Sector Educació del programa Helios II de la Unió Europea (1997).

La realitat ens mostra que els serveis de suport universitari a l'Estat espanyol estan encara en un procés de consolidació. La situació divergeix molt entre les diferents comunitats autònomes i, dins les comunitats, entre les diferents universitats que

A les Illes Balears, la Universitat, mostrant el seu interès per les necessitats que planteja el col·lectiu de persones amb discapacitat, va posar en marxa l'any 1999, des del Vicerectorat d'Extensió Universitària i Activitats Culturals i el Vicerectorat d'Estudiants i Relacions Institucionals i amb la col·laboració de la Caixa, el Programa d'assessorament i suport a persones de la comunitat universitària amb discapacitat

volia, passar desapercebuda, encara que això no li fes cap bé. Va plorar molt i va desconfiar més.

Quan s'acostava la selectivitat estava tan nerviosa que no aconseguia dormir, encara que li havien dit que allà hi havia gent disposada a donar-li un cop de mà, que faria les proves en una aula especial, amb totes les seves ajudes i amb gent que també necessitava alguna cosa especial; el dia assenyalat no aconseguia treure el bolígraf de la motxilla.

De nota mitjana va treure un set: "Ja hi som!"

Els programes universitaris de suport

Tal com assenyalen Alcantud, Ávila, i Asensi (2000, 25-28), a Europa el darrer quart del segle XX es varen donar tot un seguit d'avenços en l'atenció a les persones amb necessitats especials a les universitats: edició de guies sobre els serveis de suport disponibles a les universitats del país, aparició de la figura de coordinador per als estudiants amb discapacitat des de les institucions administratives, dotació de finançament específic a les universitats que tenen estudiants amb discapacitat, establiment d'una legislació específica sobre la integració de persones amb discapacitat. Aquests assoliments varen ser fites per a les universitats de l'Estat espanyol, que sense tenir darrere organitzacions d'àmbit nacional tan importants com l'Oficina Nacional per als Estudiants Discapacitats (SKILL) del Regne Unit, la Deutsches Studentenwerk d'Alemanya o l'organització holandesa Handicap & Study, per exemple, organitzaren programes i serveis dins les mateixes universitats per tal de donar suport als estudiants amb discapacitat que s'hi matriculaven i que presentaven necessitats especials. Un bon exemple sobre la manera com es configuren aquests ser-

hi ha. Si bé hi ha serveis pioners, com és el cas, per exemple, de l'Assessoria Universitària d'Atenció a l'Estudiant amb Discapacitat de la Universitat de València (Estudi General), que són un referent per a la resta de serveis, ja que fa molt de temps que treballen, hi ha universitats que encara no tenen una figura específica encarregada d'oferir suport i assessorament als estudiants amb discapacitat, o en què d'un any a l'altre canvien els responsables i tècnics dels programes, cosa que comporta la pèrdua d'experiència i temps, o en què simplement, per qüestions polítiques, desapareix tota l'estructura d'ajuda.

El programa de suport a la UIB

A les Illes Balears, la Universitat, mostrant el seu interès per les necessitats que planteja el col·lectiu de persones amb discapacitat, va posar en marxa l'any 1999, des del Vicerectorat d'Extensió Universitària i Activitats Culturals i el Vicerectorat d'Estudiants i Relacions Institucionals i amb la col·laboració de la Caixa, el Programa d'assessorament i suport a persones de la comunitat universitària amb discapacitat. El programa va néixer amb la intenció de: potenciar i aconseguir la integració de les persones amb discapacitat a la nostra comunitat, ja fossin estudiants, professors o personal d'administració i serveis; acollir i assessorar els estudiants amb discapacitat i donar-los suport; planificar i dur a terme les actuacions pertinents per tal de respondre a les demandes i necessitats plantejades a la nostra comunitat; i garantir la plena accessibilitat als espais universitaris mitjançant l'eliminació de barreres arquitectòniques i de comunicació. Per aconseguir aquests objectius ens proposarem tota

una sèrie d'activitats que organitzàrem en àrees d'actuació: àrea d'accessibilitat, per tal de garantir la supressió de barreres i no crear-ne a les noves construccions; de formació, tant del grup que conforma el programa d'assessorament com del personal que desenvolupa la seva feina al campus universitari; de difusió, per tal de donar a conèixer la realitat dels estudiants amb discapacitat a la Universitat i les actuacions que duem a terme; d'atenció individual, per aportar informació i assessorament necessari sobre adaptacions curriculars als professors, estudiants, etc.; d'ajudes tècniques i econòmiques; de contactes amb altres institucions; d'orientació i inserció laboral; de voluntaris i col·laboracions, d'investigació, entre d'altres.

D'ençà que començàrem hem atès, com podeu veure a la taula 1, aproximadament quaranta-dos estudiants: d'aquests, mantenim un contacte habitual amb vint-i-sis, i fem un seguiment continuat de les seves necessitats especials. Els casos que apareixen com a "resolts" representen estudiants amb els quals hem mantingut qualche tipus de contacte relacionat amb necessitats transitòries, que o bé eren efectivament transitòries, o bé feien referència a persones que no han arribat a matricular-se a la UIB. Com podem comprovar, el nombre de casos ha anat augmentant cada any, tal com passa en altres universitats, segons Andreu i Segura (1999, 61). Hi ha diferents explicacions possibles relacionades amb factors polítics i econòmics, entre d'altres, l'esforç realitzat per docents, professionals i famílies dels estudiants amb discapacitat d'ençà de l'inici dels programes d'integració: s'ha plantejat, també, que la mateixa existència de serveis i programes de suport a les universitats esdevindria un estímul important; i no podem oblidar que hi ha comunitats a les quals el cost de matrícula és mínim.

Encara que és important la quantitat, no podem oblidar la façana qualitativa del nostre edifici: només un cas pot plantejar un repte tan complex que ens obligui a reorganitzar els esforços i recursos disponibles. Perquè, i no ho podem oblidar mai, treballem amb persones, i amb les necessitats educatives especials no hi ha receptes vàlides,

TAULA 1

NOMBRE D'ESTUDIANTS I CURS D'INICI DE CONTACTE AMB EL PROGRAMA			
Curs acadèmic	Contactes	Resolts	C. habitual ⁽²⁾
1999-2000	9	3	6
2000-2001	23	13	16
2001-2002	10	0	26
Total	42	17	26

(2) - Freqüència acumulada

només petites fites que ens orienten.

I tot això per aconseguir que persones com na Rosa puguin conèixer els seus drets i reconèixer i demostrar les seves capacitats, lluitant per fugir dels prejudicis que les fan menys capaces del que realment són.

Per posar-vos en contacte amb el Programa podeu adreçar-vos a:

Programa d'assessorament i suport a persones de la comunitat universitària amb discapacitat.

Edifici Guillem Cifre de Colonya (bloc C)

Cra. de Valldemossa, km 7,5

07071 Palma (Illes Balears)

Telèfon: 971 17 28 34

Correu electrònic: <uid@uib.es>

Referències

Andreu, I. i Segura, C. (1999). *Panorama actual de la població universitària con discapacidad de la Universidad Politécnica de Valencia*. València: Universidad Politécnica de Valencia.

Alcantud, F., Ávila, V. i Asensi, M. C. (2000). *Integración de estudiantes con discapacidad en los estudios superiores*. València: Universitat de València.

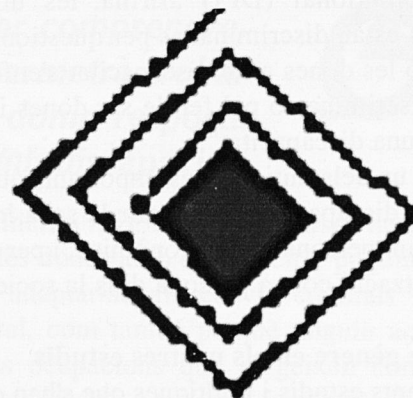
Instituto Nacional de Estadística [en línia]. *Encuesta sobre discapacidades, deficiencias y estado de salud. Avance de resultados, datos básicos*. Madrid: 1999 <<http://www.ine.es/discapa/disdatbas.pdf>> [consultat: 19/10/2001].

Grup Temàtic XIII - Sector Educació del programa Helios II de la Unió Europea (1997). *Enseñanza superior y estudiantes discapacitados. Hacia una política europea de integración*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona.

Pascual, A. (2000). *Les persones amb minusvalides a les Illes Balears*. Palma: Universitat de les Illes Balears.

Notes

(1) Consultat a la web de l'European Disabled Forum, <<http://www.edf-feph.org/en/welcome.htm>>, el 28 d'octubre de 2001.

UiD

Universitat i Discapacitat